

Recenzja pracy doktorskiej oraz ocena dorobku twórczego i artystycznego

Pani mgr Anny Witkowicz

Pani Anna Witkowicz jest absolwentką Instytutu Sztuki Wydziału Artystycznego Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie. Studia ukończyła w roku 2011 za sprawą udanej obrony pracy dyplomowej. Aktualnie jest doktorantką na macierzystej uczelni oraz prowadzi własne studio graficzne, w którym realizuje szereg projektów z dziedziny ilustracji i projektowania graficznego. Ponadto angażuje się również w projekty międzynarodowe oraz uczestniczy w wystawach zarówno indywidualnych, jak i zbiorowych.

1. Ocena dorobku twórczego i artystycznego

Dokumentacja dorobku twórczego i artystycznego, którą miałem do dyspozycji a która była opracowywana od roku 2011, czyli w ciągu ostatnich jedenastu lat, składa się z kilku części i przedstawia różne obszary działań doktorantki. Pierwszą z nich stanowi podsumowanie wystaw indywidualnych, kolejna część dokumentuje udział w wystawach zbiorowych, trzeci obszar skupia się na konkursach i nagrodach. Po nim następuje dokumentacja projektów artystycznych, które nie zostały zaprezentowane w formie wystawy. Z kolei dwie ostatnie części zostały poświęcone warsztatom i referencjom.

Osią centralną twórczości pani mgr Anny Witkowicz jest medium rysunku. Ten jest prezentowany jako efektowny środek wypowiedzi artystycznej albo jako ilustracja. W realizacjach z dziedziny projektowania graficznego autorka także stosuje elementy rysunku. Dokumentacja wystaw indywidualnych przeważnie opisuje projekty skupiające się właśnie na tym medium. Rysunki i grafiki doktorantki tematycznie nawiązują do ciała ludzkiego, człowieka jako nieskończonego źródła poszukiwań i odnajdywania sposobu na wejście w relację z zarysem sylwetki. Znaczącym elementem tychże wystaw są dla mnie prace wielkoformatowe, które ewidentnie czerpią inspirację z tematów skonstruowanych na ciele ludzkim. W ten sposób powstały kompozycje, w których postać lub układ kilku postaci zawiera w sobie element zaskoczenia, stwarzając tym samym przestrzeń do czytania fabuły, można by powiedzieć nawet wymaginowanej „intrygi”. Zasadniczą rolę odgrywa jednak fragment ciała czy jakiś jego szczegół, artystka nie zawsze pracuje z sylwetką jako całością. Swoją koncepcję opiera zatem na nie do końca dopowiedzianej treści, skłaniając widza do przemyśleń nad daną historią czy sytuacją. Podsumowanie wystaw indywidualnych pani mgr Anny Witkowicz wskazuje na pewien progres – rozwój pod kątem koncepcji ideowej oraz podejścia do rysunku. Na przykład z wystaw *Ja, kobieta* (2011) lub *Linia myśli* (2014) można odczytać treści, które zostały zbudowane na anatomicznie wymodelowanej sylwetce, gdzie kompozycje rozwiązywane są raczej centralnie, a widz odnajduje powiązania i fabułę jakby od środka. Warto też wspomnieć, biorąc pod uwagę nowsze projekty, pracę z kolorem, ponieważ nie wszystkie realizacje zostały stworzone techniką monochromatyczną. W części rysunków i grafik, które autorka – zgodnie z dokumentacją – zaprezentowała w latach 2011-2016 można odnaleźć pewien barwny kod. Chodzi o skromną kompozycję, na przykład dwóch lub trzech kolorów, które dominują i tworzą bardzo wyszukane podkreślenie. Artystka stopniowo uwalnia się jednak od tego kodu, zmierzając w kierunku monochromatycznej wypowiedzi artystycznej, która z kolei przeważa w jej pracy doktorskiej.

Zakres i koncepcje wystaw indywidualnych zrealizowanych przez doktorantkę w latach 2011-2021, między innymi w Cieszynie, Bielsku-Białej, Oświęcimiu czy Jastrzębiu-Zdroju spełniają wymagania do osiągnięcia tytułu doktora. Podobnie zresztą szerokie spektrum wystaw zbiorowych – chodzi tutaj o udział w blisko dwudziestu projektach, jako przykład mogą przytoczyć pokonkursową wystawę plakatów festiwalu *FETA (2015)* w Gdańsku, 8. *Międzynarodową Wystawę Plakatu Ekologicznego* w Radzionkowie i Katowicach czy też wystawę *Nowości* w Galerii PPP w Bielsku-Białej. Na podstawie dokumentacji z wyżej wymienionych akcji wyraźnie widać, że temat ciała ludzkiego, człowieka i jego egzystencji w pełni zawiądnął twórczością pani mgr Witkowicz. Nie tylko bowiem w rysunkach czy grafikach, lecz także między innymi w pracy nad plakatami. Można zatem skonstatować, że zakres udziału w wystawach zbiorowych również jest adekwatny dla absolwenta studiów doktoranckich.

Największą część działalności twórczej artystki stanowią projekty nieprzeznaczone na wystawy, mam na myśli szeroki wachlarz prac przede wszystkim związanych z grafiką i projektowaniem graficznym takich jak plakaty, ilustracje, okładki książek oraz inne projekty grafiki użytkowej. Należy podkreślić, że w nich także jest widoczny element rysunku, który artystka wykorzystuje rozpracowując dany temat. Na podstawie dostępnej dokumentacji, do której miałem wgląd, warto jednak najpierw zwrócić uwagę na to, że skala tychże projektów jest dość zróżnicowana. Co oczywiście wynika z rozpiętości klientów i treści, które artystka musiała opracować. W większości przypadków chodzi o wydarzenia kulturalne lub projekty z obszaru kultury. Pod kątem oceny jakościowej muszę przyznać, że o ile poziom prywatnej twórczości doktorantki (rysunki i grafiki) sprawia na mnie wrażenie zrównoważonego, o tyle projekty nieprzeznaczone do działalności wystawienniczej mają charakter raczej zróżnicowany. Rozumiem, że wymagania klienta odgrywają tutaj istotną rolę, aczkolwiek zadaniem grafika jest także przekonanie zleceniodawcy do lepszego rozwiązania. Niektóre plakaty i okładki książek przedstawione w dokumentacji nie przekonują mnie tak bardzo – z punktu widzenia jakości prac – jak szereg projektów (rysunków i grafik), które zostały zaprezentowane przez autorkę na wystawach indywidualnych czy zbiorowych. Nie chciałbym analizować konkretnie, która z realizacji była dla mnie nieprzekonująca oraz w czym to spoczywa, nie jest to bowiem przedmiotem niniejszej recenzji. Wolałbym raczej wskazać projekty, które mnie zaciękawiły i swoim poziomem w pełni reprezentują jakość prac absolwenta studiów doktoranckich. Z tego, co udało mi się dowiedzieć na podstawie udostępnionych materiałów, za bardzo udane realizacje można uznać – moim zdaniem – plakat festiwalu *FETA* lub projekt logo i plakatu festiwalu *Eko Fun*. Kolejnym przykładem jest publikacja międzynarodowa *Kronika Pogranicza*, do której autorka opracowała ilustracje oraz zaprojektowała całą szatę graficzną. Przede wszystkim ilustracje zostały rozpracowane poprzez przekonującą stylizację, stanowiącą prostą, a zarazem dobrze przemyślaną formę wizualną, łączącą w sobie sceny figuratywne w otoczeniu wizualnie stylizowanego pejzażu.

Kolejne części dokumentacji dorobku pani mgr Witkowicz – w tym przypadku chodzi o działalność pedagogiczną – stanowią warsztaty dla dzieci i młodzieży. W latach 2015-2016 doktorantka prowadziła kilka warsztatów poświęconych sztukom plastycznym. W ramach ich realizacji na Uniwersytecie Śląskim artystka była organizatorką całego szeregu aktywności, między innymi przygotowywania wystaw, prezentacji, materiałów reklamowych czy informacyjnych. Ponadto brała też udział w takich projektach międzynarodowych jak *TransEtno*, *TRADYCJE I ZWYCZAJE REGIONU GO!* lub *Akcent@net*.

W ramach przedstawionego portfolio chciałbym także wspomnieć o konkursach i nagrodach, które pani mgr Witkowicz na nich zdobyła. Chodzi o wyróżnienie dwóch prac w ramach

konkursu „Portret anhedonii” (2014) czy też stypendium miasta Bielsko-Biała w dziedzinie kultury i sztuki (2020).

Wszystkie wyżej wymienione aspekty dorobku twórczego i artystycznego świadczą o spełnieniu wymagań dotyczących aktywności i wyników osiągniętych przez doktoranta.

2. Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska pani mgr Anny Witkowicz zatytułowana *Spotkanie z człowiekiem jako warunek doświadczenia siebie* pod względem merytorycznym nawiązuje do dotychczasowej twórczości artystki i stanowi pewną formę pogłębienia problematyki człowieka i jego samopoznania, przy czym nurtem tematycznym odnoszącym się do człowieka w kontekstach społecznych autorka zajmowała się w sposób zaplanowany. Z tego punktu widzenia wybór tematu oceniam pozytywnie, a w kontekście współczesnej działalności artystycznej uważam go za niezwykle aktualny. Część praktyczna i teoretyczna niniejszej pracy doktorskiej są ze sobą ściśle powiązane, uzupełniają się nawzajem, przynosząc oczekiwane rezultaty.

W części teoretycznej mgr Witkowicz definiuje punkty wyjścia swoich rozważań a zarazem objaśnia konteksty związane z treścią pracy oraz formą jej realizacji, która w całym procesie staje się kluczowa. Ta część rozprawy doktorskiej *Spotkanie z człowiekiem jako warunek doświadczenia siebie* składa się z kilku rozdziałów – pierwsze dwa analizują podstawowe tezy merytoryczne pracy, w znacznej mierze opierające się na *Filozofii dramatu* ks. Józefa Tischnera. Trzeci rozdział opisuje formę wizualną projektu, jej powstanie oraz aspekty. Kolejne dwie części dotyczą źródeł inspiracji takich jak sztuka chińska czy performatywna. Za istotne uważam, że autorka w logiczny, usystematyzowany sposób opisała genezę i przebieg tytułowej treści projektu, w którym to decydującym momentem staje się dialog pomiędzy dwiema istotami, a zatem spotkanie dwóch osób. Proces poznawania samego siebie poprzez komunikację z drugim człowiekiem. Ważnym aspektem owego kontaktu dla koncepcji całej inicjatywy jest też doświadczenie, ponadto pierwszoplanową rolę odgrywa tutaj oblicze jednostki. Staje się ono fundamentalnym elementem wizualnych wyników pracy autorki. Chodzi o proces odkrywania myśli, które możemy odczytać z twarzy pojedynczego człowieka, czy też raczej je zinterpretować.

Kluczową staje się zatem również forma, z którą artystka pracuje, mamy tu bowiem do czynienia z autorską, w zasadzie performatywną metodą rysowania nitką. Część teoretyczna przybliży wybór nici jako narzędzia rysunkowego a także znaczenie tego procesu rysowania, który sam w sobie staje się symbolem powiązania, komunikacji czy przekazu informacji. Dobór takiego środka artystycznej wypowiedzi umożliwił doktorantce pracę z materiałami pochodzącymi wprost z płaszczyzny medyczo-psychologicznej, tj. dotyczącymi procesów zachodzących w ciele ludzkim. Pani mgr Anna Witkowicz w szczególności odwołuje się do mechanizmów zachodzących w organizmie za pośrednictwem neuronów. Punktem wyjścia do tworzenia wielkoformatowych rysunków artystki stała się zatem nie tylko funkcja, ale też struktura graficzna układu nerwowego oraz mózgu.

Po przestudiowaniu całej udostępnionej mi dokumentacji związanej z niniejszą pracą doktorską – na podstawie której miałem możliwość dokonania oceny pewnego rozwoju i postępu ideowego a przede wszystkim podejścia pani Witkowicz do medium rysunku – dostrzegam w kilkuletniej pracy koncepcyjnej nad tematami ludzkiej percepcji oraz relacji

między człowiekiem a człowiekiem swego rodzaju rozwój wewnętrzny w sferze samopoznania procesów zachodzących w świecie wewnętrznym jednostki. Niniejsza rozprawa oznacza dla mnie progres, ponieważ wcześniejsze projekty były zakorzenione w formach wizualnych związanych raczej z tradycyjnym rozumieniem postaci ludzkiej, mimo że ich opracowanie w postaci rysunku lub grafiki odbywało się w sposób wyszukany i fascynujący. Projekt owej pracy jest dla mnie krokiem naprzód, w którym co prawda sylwetka, człowiek, relacja czy komunikacja między dwiema osobami jest wciąż uwzględniana, ale tok rozumowania we współpracy z formą realizacji nabiera nowego wymiaru. Chodzi zatem o działalność performatywną, rysunek, który nie jest jedynie metodą wykonania projektu, ale który staje się procesem definiującym jego treść. Rejestrację, która opiera się na kontrolowanym działaniu artystki a zarazem na procesach fizycznych nici zanurzonej w czarnej farbie. Każdy moment takiego podejścia do rysunku ma charakter performatywny, być może nawet przybiera postać swego rodzaju ceremonii odnoszącej się do procesów inspirowanych chińską kaligrafią, ale także sztuką z drugiej połowy XX wieku – z jednej strony ekspresjonizmem abstrakcyjnym, z drugiej performance'em.

Podstawowym, wizualnym elementem rysunku jest tutaj linia, która generuje nie tylko kompozycję projektów wielkoformatowych, ale także przekaz ideowy. Autorka pracuje z linią w sposób niezwykle uważny a zarazem różnorodny. Najpierw miałem możliwość zaznajomić się z rysunkami będącymi realizacjami niniejszej pracy doktorskiej, które stały się dla mnie interesującym zapoznaniem się z wynikami całego projektu. „Wibrująca”, „żywa” forma rysunku – w skali, która przekracza wymiary człowieka – wywoływała u mnie zaciekawienie oraz potrzebę zgłębienia każdego szczegółu dynamicznej struktury owych dzieł oraz chęć powrotu do nich. To, że następnie miałem również możliwość zobaczyć film z procesu powstawania całego rysunkowo-performatywnego projektu, było dla mnie niezwykle ciekawe a zarazem istotne w tworzeniu niniejszej recenzji. Niemniej, zadałem sobie pytanie, czy rejestracja całego procesu jest niezbędna dla odbioru powstałych prac. Z mojego punktu widzenia – nie. Rysunki są całkowicie niezależne i przekonujące nawet bez znajomości nagrania wideo. Powiedziałbym raczej, że właśnie ów film funkcjonuje jako samodzielny projekt, w dodatku niezwykle fascynujący, ponieważ odkrywa nie tylko przebieg powstawania serii wielkoformatowych rysunków, ale – co według mnie nie mniej istotne – także stosunek samej autorki do poszczególnych kroków i etapów całego procesu. Skupienie na myśleniu w trakcie działania, swego rodzaju wymiar duchowy i ogólna relacja artystki względem powstających rejestracji rysunków zostały tutaj zaprezentowane na osi czasu. Dla mnie jest to wartość, której nie możemy dostrzec podczas obcowania z powstałymi rysunkami, ale wyłącznie za pośrednictwem nagrania wideo. Z mojego punktu widzenia cenne w niniejszej rozprawie doktorskiej jest również to, że pani mgr Anna Witkiewicz potrafiła uchwycić temat, który wprawdzie nie przedstawia całkowicie nowatorskiego charakteru, ale nadal jest niewątpliwie aktualny. Tym trudniej zatem odkryć w nim coś nowego lub coś do niego dodać. Myślę, że doktorantce się to udało. Nie tylko poczyniła ogólne postępy w swojej pracy, ale podjęła też temat, który co prawda ma charakter powszechny, ale cały proces twórczy pozwolił na posłużenie się licencją artystyczną. Można powiedzieć, że w obecnych czasach, kiedy społeczeństwo zmierza w stronę digitalizacji, takie projekty są ważne, ponieważ udowadniają, że tradycyjne medium, jakim jest rysunek, jest w stanie nadal się obronić we współczesnej twórczości artystycznej. Dotyczy to także rejestracji owej performatywności (działań inspirowanych chińską kaligrafią, ale także sztuką z drugiej połowy XX wieku – z jednej strony ekspresjonizmem abstrakcyjnym, z drugiej performance'em) opierającej się na kontrolowanej kreacji artystycznej a zarazem na procesach fizycznych nici zanurzonej w farbie. Osobiście cały

projekt doktorantki odbieram na kilku poziomach i dostrzegam w nim pewien potencjał badawczy. W rysunkach można odczytać wyimaginowaną sondę w procesach komunikacji i swego rodzaju synergii między jednostkami. Jak zresztą też podkreśla sama autorka, możemy dzięki nim odkrywać procesy samopoznania czy samooczyszczenia, a nawet jakiejś medytacji. Akcent jest tutaj ogólnie kładziony na definiowanie wartości ludzkiej egzystencji, ale także szczegółowo na procesy zachodzące w sztuce wizualnej.

3. Konkluzja

Na podstawie przeanalizowania wszystkich materiałów związanych z pracą doktorską pani mgr Anny Witkowicz pt. *Spotkanie z człowiekiem jako warunek doświadczenia siebie* oraz dokumentacji jej dorobku artystycznego mogę sformułować następujący wniosek. Autorka wybrała temat, który jest we współczesnej praktyce artystycznej aktualny i potrzebny oraz niesie za sobą elementy oryginalności. Koncepcja teoretyczna tekstu jest cenna a także ściśle związana z częścią praktyczną rozprawy. Realizacja części praktycznej poprzez opracowanie pod względem merytorycznym oraz wizualnym stanowi oryginalne rozwiązanie i spełnia cel, który doktorantka przed sobą postawiła. Pomimo pewnych zastrzeżeń z mojej strony – wymienionych powyżej – dotyczących przede wszystkim działalności twórczej związanej z projektowaniem graficznym, stwierdzam, iż zarówno część praktyczna, jak i teoretyczna pod kątem jakości spełniają wymagania stawiane pracom doktorskim. Dokumentacja dorobku artystycznego oraz działalności pedagogicznej również spełnia oczekiwania wobec absolwenta studiów doktoranckich. Mając na uwadze wyżej przedstawione fakty rekomenduję udzielenie pani mgr Annie Witkowicz tytułu doktora w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne.

Ostrawa, 5.09.2022

doc. Mgr. Marek Sibinski, Ph.D.

